

5. Маркова-Мурашова С. А. Национальная правовая система России и типология правопонимания: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / С. А. Маркова-Мурашова. – СПб., 2006. – 482 с.

6. Прангишвили И. В. Системный подход и общесистемные закономерности / И. В. Прангишвили. – М.: Синтег, 2000. – 528 с.

7. Керимов Д. А. Методология права: предмет, функции, проблемы философии права / Д. А. Керимов. – М.: Аванта+, 2000. – 560 с.

Урсуляк О.В.

викладач,

Чернівецький юридичний коледж

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДНОВЛЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ АВСТРІЇ 1867 РОКУ ТА ЙОГО ПРАВОВИЙ СТАТУС НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

28 лютого 1867 р. з ініціативи імператора Франца-Йосифа були прийняті два закони, на підставі яких Австрійська імперія була трансформована в дуалістичну монархію Австро-Угорщину [1, с. 154]. Серед українських земель австрійська влада поширювалася на Галичину та Буковину, а угорська – на Закарпаття. 21 грудня 1867 р. Австрійський рейхсрат затвердив австро-угорську угоду та нову Конституцію [2, с. 242]. Австрійська конституція складалася з п'яти конституційних законів, одним із яких був Основний державний закон про судову владу. У його ст. 11 було встановлено правову норму, за якою кримінальні справи про тяжкі злочини та злочини політичного характеру, а також вчинені шляхом друку, повинні були вирішувати суди присяжних [3, с. 278]. Звісно, вона не могла одразу вступити в дію, адже на той час в Австро-Угорщині не існувало судів присяжних. Відтак була потреба в прийнятті спеціального закону, який би їх утворив і визначив організаційно-правові та процесуальні основи діяльності цих органів.

9 березня 1869 р. в Австрії було прийнято закон про введення суду присяжних, який був спрямованим на реалізацію конституційних положень про відновлення діяльності суду присяжних [4, с. 222]. У преамбулі цього документа зазначалося: «для виконання положень ст. 11 конституційного закону про судову владу від 21 грудня 1867 р. ще перед вступом у дію нового

кримінально-процесуального кодексу, приймаючи до уваги зафіксовані у скарзі проступки і злочини, за згодою обох палат імператорської ради оголошується розпорядження про наступне...» [5, арк. 3]. Отож, можна вважати, що потреба у відновленні суду присяжних була настільки істотною, що тогочасний законодавець вирішив прийняти спеціальний закон ще до прийняття нового КПК, яке відбулося 23 травня 1873 р. [6, с. 418]. У цьому контексті варто згадати, що австрійська влада ХІХ ст. була більш рішучою, ніж українська влада періоду незалежності, оскільки відновлення суду присяжних стало можливим лише з прийняттям КПК 2012 р.

Відповідно до § 16 Закону про введення суду присяжних 1869 р. суд присяжних складався із судової палати і дванадцяти присяжних (лава присяжних). Судова палата складалася із голови і двох суддів, а якщо розглядалася справа про злочин, за який передбачалося покарання більше як п'ять років позбавлення волі, то чотирьох суддів, та секретаря судового засідання. Голова Вищого крайового суду призначав на строк одного року заступника голови, суддів і двох запасних суддів до складу палати в суді присяжних з числа суддів відповідного суду, при якому функціонував суд присяжних. Голова суду першої інстанції зазвичай головував на засіданнях суду присяжних [5, арк. 4]. Це вказувало на важливість інституту суду присяжних у тогочасній судовій системі.

На момент прийняття закону про введення суду присяжних 1869 р. судова система Австрії була доволі складною. Крім загальних судів, діяли різноманітні спеціалізовані суди (торгівельні, промислові, військові тощо). Система загальних судів складалася з чотирьох ланок: повітові суди, крайові та окружні суди, вищі крайові суди, Навищий касаційний трибунал у Відні [7, с. 72]. З-поміж названих судових органів суди присяжних діяли при крайових і окружних судах, адже саме їм були підвідомчі справи, вирішення яких потребувало участі присяжних.

Сесія суду присяжних відбувалася, як правило, раз у три місяці, проте Вищий крайовий суд був уповноваженим визначати за потребою частіше проведення сесій суду присяжних (§ 17 Закону 1869 р.). На кожне засідання суду присяжних викликалися визначені у службовому списку 36 присяжних, із числа яких відбиралися дванадцять необхідних присяжних, які займали лаву присяжних в кожній окремій кримінальній справі (§ 18 закону 1869 р.). Суд повинен був повідомити кожному відповідачеві прізвища членів судової палати, запрошених на суд присяжних, і список

36 присяжних не пізніш як за три дні перед днем, коли мало відбутися судове засідання (§ 19 закону 1869 р.) [8, s. 123].

Відповідно до § 20 закону про введення суду присяжних 1869 р. безпосередньо перед початком судового засідання на закритому засіданні суду присяжних у присутності позивача, потерпілого, відповідача і його захисника, а також запрошених присяжних відбувалася процедура формування лави присяжних. Вона починалася після перевірки присутності присяжних секретарем. Якщо хтось із присяжних не з'явився, голова доповнював їх кількість до 36 осіб. Він ставив на місце відсутніх присяжних таку ж кількість запасних присяжних, причому в тій послідовності, в якій відбувалося виймання прізвищ запасних присяжних з урни [5, арк. 4].

Закон про введення суду присяжних 1869 р. не містив норм стосовно вимог до присяжних і порядку складання їх списків, залишивши в дії норми попереднього законодавства. У Буковині до списків присяжних у 1869 р. входило 300 осіб, у 1871 р. – 339, у 1875 р. – 324. В числі цих присяжних перебували такі авторитетні тогочасні особистості як Василь Волян, Антон Кохановський, Йозеф Помпе, Костянтин Томащук та ін. [4, с. 222]. Отож, норми нового закону на західноукраїнських землях почали діяти у тому ж 1869 р. на відміну від правобережних українських губерній Російської імперії, де суди присяжних утворювалися значно повільніше.

Паралельно з Австрією в 1869 р. суди присяжних були утворені також і в Угорщині, однак їх компетенція обмежувалася тільки кримінальними справами про злочини, вчинені шляхом друку [9, р. 161]. Відтак можна вважати, що суди присяжних у Галичині, Буковині та Закарпатті були відновлені майже одночасно.

Таким чином, трансформація Австрійської імперії у дуалістичну монархію викликала необхідність відновлення правових інститутів, ліквідованих в часи неоабсолютизму. До них, безперечно, належав суд присяжних, значення якого в тогочасній правовій системі підтверджували і окрема стаття про нього в Конституції 1867 р., і прийняття у 1869 р. спеціального закону про введення суду присяжних. Зміст згаданого документа цілком відповідав тогочасним європейським стандартам (насамперед французькому КПК 1808 р.) судівництва за участю присяжних. Він чітко розподілив процесуальну компетенцію між палатою (професійними суддями) та лавою (присяжними), а також надав відповідні гарантії сторонам судового процесу. Згодом закон про введення суду

присяжних 1869 р. було кодифіковано до складу австрійського КПК 1873 р. без істотних змін у змісті статей.

Список використаних джерел:

1. Historia usroju państw w źródłach / M. Dyjakowska, M. Lipska, L. Świkła. – Lublin, 2001. – 530 s.
2. Кульчицький В.С. Історія держави і права України / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик. – К.: Ін Юре, 2008. – 624 с.
3. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд.: А.С. Чайковський, О.Л. Копиленко та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.
4. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.) / М.В. Никифорак. – Чернівці: Рута, 2004. – 384 с.
5. Державний архів Чернівецької області. – Ф. 3 (Крайове управління Буковини, м. Чернівці). – Оп. 1. – Спр. 3245 (Переписка з Міністерством внутрішніх справ, Міністерствами оборони і громадської безпеки про введення присяжних судів на Буковині; списки присяжних засідателів по м. Чернівці за 1869-1873 рр.) – 89 арк.
6. Худоба Н.В. Австрійський кримінально-процесуальний кодекс 1873 року та його застосування на території Галичини / Н.В. Худоба // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 418-422.
7. Кондратюк О.В. Судова система та судочинство у Галичині в складі Австро-Угорщини (1867-1918 рр.). Дисертація на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук. – Львів, 2006. – 203 с.
8. Reichsgesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich. – XVII. Stück. Ausgegeben und versendet am 19. März 1869. – 579 s.
9. Gorphe F. Reforms of the jury-system in Europe: France and other continental countries / Francois Gorphe // Journal of criminal law and criminology. – 1936. – Volume 27. – Issue 2. – P. 155-168.

Форкоф Д.О.

студент,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Суттєві перетворення в нашому суспільстві характеризуються складними та суперечливими процесами. Таке становище зумовлюється економічною та фінансовою кризою у країні, соціальною напруженістю у суспільстві та зростанням злочинності. Реформи, що здійснюються в Україні, потребують інтенсивної